

Ur *Clarté* 2/2010

Tariq Ali

Hetsen mot slöjan

Slöjförbud och språktest börjar bli regeringspolitik i land efter land i Europa. Frågor om religion och kultur ställs fel. Tariq Ali frilägger de grundläggande motsättningarna i en kort kommentar till den franska debatten.

Ursäkta en utbölning och ståndaktig ateist som mig, men när jag läser de franska presskommentarerna om Ilham Moussaïd, kandidaten för NPA (Nouvel parti anticapitalist) i Avignon som bär slöja, får jag en känsla att något är ruttet i fransk politisk kultur. En ung muslimsk kvinna går med i NPA. Uppenbarligen ansluter hon sig till partiprogrammet som försvarar abort, preventivmedel m.m., alltså kvinnans rätt till fritt val. Hon får då veta att hon ändå inte har rätt att välja vad hon vill ha på huvudet. Det förvånar. Det handlar inte om något förbud i koranen. I skriften står det: ”Dra en slöja över deras bröst och visa inte deras skönhet”. Det kan tolkas på åtskilliga sätt, men de kvinnor i slöja jag ser i Kairo bortser från det på det mest påfallande sätt i sina tajta jeans och t-tröjor, vilket strider mot andan i Koranens budskap.

Patriarkala traditioner, kulturbundna seder och identitet står på spel i detta fall, och de skiftar från generation till generation. Att mota folk tillbaka till gettot hjälper aldrig.

Jag växte upp i en kommunistisk familj i Lahore. Min mor bar aldrig slöja. Hon startade en feministisk grupp på femtiotalet som arbetade med arbetarklasskvinnor i stadens fattigaste områden. Hälften av dem täckte sitt huvud på allmän plats. Det påverkade inte deras aktivism det minsta. Liknande historier kan berättas om kvinnor i stora delar av världen, muslimer eller ej. Algeriska kvinnor som deltog i motståndskampen mot den franska republikanska kolonialismen gjorde det som antiimperialister. En del hade slöja, andra inte. Det påverkade inte deras sätt att föra kampen eller fransmännens sätt att tortera dem. Kanske skulle fransmännen ha varit mer brutala mot de frihetskämpar som bar slöja för att hjälpa deras avkomma att bättre integreras i den republikanska traditionen?

Åren 1968-69 slogs pakistanska studenter, arbetare, tjänstemän och kvinnor (inklusive prostituerade) i tre månader mot militärdiktaturen och segrade: den enda segern under dessa år. De religiösa grupperna stödde militären. De isolerades och besegrades, men många av de kvinnliga studenter som kämpade på vår sida bar slöja och skanderade militanta paroller mot Jamaat-i-Islami. Skulle vi ha sagt att de inte kunde sluta sig till oss förrän de tog av sig huvudduken? Personligen skulle jag ha föredragit det av rent estetiska skäl, men det hade ingen betydelse för vår kamp.

Ilskan mot Ilhem och NPA är fullständigt missriktad. Läget i världen tycks lämna dessa republikens vapendragare fullständigt oberörda: en miljon döda i Irak, Israels och Egyptens blockad av Gaza, dödandet av oskyldiga i Afghanistan, USA:s smyganfall i Pakistan, den brutala utsugningen av Haiti etc. Varför?

För flera år sedan lade jag märke till att de franska protesterna mot Irakkriget var mycket dämpade jämfört med övriga Västeuropa. Jag tror inte att det berodde på Chiracs motstånd mot kriget (de Gaulle hade ju motsatt sig Vietnamkriget ännu mer eftertryckligt) utan snarare på islamofobi: en växande intolerans mot Den andra i det franska samhället. Det påminner om inställningen till judar i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Den periodens konformism förklarar Vichyregeringens popularitet under andra världskrigets första år.

Islamofober och antisemiter har en hel del gemensamt. Kulturella eller ”civilisatoriska” skillnader sätts i fokus för att rättfärdiga invandringar i Europa. Det finns så många olika historier. En universalistisk hållning är omöjlig. Immigranterna och det land de flyttar till är olika. Se till exempel på USA! Det är ett land som befolkats av immigranter, av vilka många var protestantiska fundamentalister, från 1600-talet och framåt, och som sedan dess varit beroende av invandring.

I större delen av Västeuropa kom den första stora vågen av immigranter från de tidigare europeiska kolonierna. I Storbritannien kom immigranterna från Karibien och södra Asien, i Frankrike från Maghreb. Utan ge upp sin identitet integrerades de på olika sätt och på olika nivåer. Sydasiaterna, i huvudsak bönder och några få arbetare, behandlades illa av fackföreningarna. Ändå ledde sydasiatiska immigranter några av de mest minnesvärda fackliga striderna.

Särskilt indierna kom från en mycket politiserad kultur där kommunismen var stark, och de tog sina erfarenheter med sig till Storbritannien (liksom New Yorks taxichaufförer i dag). Pakistanierna var mindre politiska och slöt sig snarare samman i nätverk som gick tillbaka på klanlojaliteter i de städer och byar de kom från. Den brittiska regeringen uppmuntrade religionen genom att vädja till mullor att ta sig till Storbritannien så att immigranterna kunde hållas borta från radikala strömningar i arbetarklassen under 1960- och 1970-talet. I Frankrike var det tvångsintegration. Varje medborgare fick lära sig att alla hade samma rättigheter, vilket uppenbarligen inte var fallet. Under de stora oroligheterna i förorterna 2005 talade Sarkozy, som då var inrikesminister, om ”vildar”. Till förtret till och med för visst vänsterfolk har jag ofta påpekat att ungarna i upploppen hade integrerats mycket bra och internaliserat det bästa av fransk tradition: 1789, 1793, 1848, 1871, 1968. När förtrycket blev olidligt byggde de unga barrikader och attackerade egendomen. Deras vrede berodde på att de blivit bestulna, inte på misstro.

Hur många västerlänningar begriper vad upplysningen verkligen gick ut på? Visst förde franska filosofer mänskligheten framåt genom att vägra att erkänna en högre makt av något slag, men det fanns en mörkare sida. Voltaire: ”Svarta människor är underlägsna européerna, men överlägsna aporna.” Hume: ”Den svarta kan utveckla vissa mänskliga egenskaper på samma sätt som papegojan kan lära sig att säga några få ord.” Det finns mycket mer av samma vara bland deras kolleger. Det är denna sida av upplysningen som förefaller stå i samklang med några av de islamofobiska härjningarna i en del globala medier.

Marx ord om religion som ”opium för folket” är berömda; men den mening som följde har glömts bort. Religionen var också den ”förtrycktes suckan”, och det förklarar till en del religionens uppsving i alla samhällen efter kommunismens sammanbrott. Se till exempel på de unga elitstudenter som strömmar till mässan i dag till sina föräldrars förskräckelse. Mina kvinnliga vänner i den muslimska världen klagar bittert när deras döttrar bär slöja i protest mot familjens normer. Så har det alltid varit.

Publicerad i *Le Monde* 20 februari, återgiven med författarens tillstånd.
Översättning från engelskan: Olle Josephson.